

Utbildning på forskarnivå

Flera lärosäten har under de senaste åren avvecklat utbildningsbidrag och beslutat att doktoranderna ska ha en doktorandanställning eller en annan anställning vid lärosätet. Förändringen av försörjningsformerna har fått ett tydligt genomslag 2015 då andelen doktorandnybörjare som har en doktorandanställning ökade kraftigt och uppgick till 66 procent jämfört med 57 procent 2014. Samtidigt har andelen doktorandnybörjare med utbildningsbidrag minskat från 11 till 5 procent.

I detta kapitel beskrivs utbildningen på forskarnivå. Kapitlet inleds med en sammanfattande beskrivning av utbildningen på forskarnivå i ett längre perspektiv och sedan följer ett avsnitt om nybörjarna på forskarnivå. Därefter redogörs för antalet doktorander och kapitlet avslutas med att redovisa antalet examina på forskarnivå och genomströmningen.

Antalet doktorandnybörjare och doktorander har minskat något de senaste åren, men sett i ett längre perspektiv har forskarutbildningen vuxit. Jämfört med 1990 har såväl antalet nybörjare och antalet doktorander som antalet examina ökat betydligt. Ökningen av nybörjare och doktorander skedde i början av perioden. Under de senaste 15 åren har antalet doktorandnybörjare varierat mellan 2 900 och 3 900 samtidigt som antalet doktorander har varierat mellan 17 600 och 20 000. Men framför allt har antalet doktorsexamina ökat kraftigt sedan 1990, de har mer än fördubblats under perioden. Antalet licentiatexamina har också ökat, men inte i samma omfattning.

Under 2015 skedde dock inga större förändringar. Antalet doktorandnybörjare uppgick till 2 990 och doktoranderna till 18 440 och dessa båda har minskat något jämfört med 2014. År 2015 var antalet doktorsexamina 2 840 vilket i stort sett är oförändrat jämfört med 2014, antalet licentiatexamen minskade däremot och uppgick till 720.

Sedan 2010 har högskolor möjlighet att ansöka om examenstillstånd på forskarnivå inom ett område och flera högskolor har beviljats examenstillstånd. Det är nu 29 lärosäten som har examenstillstånd, men forskarutbildningen är till största delen koncentrerad till de största universiteten. År 2015 fanns två tredjedelar av de 18 440 doktoranderna vid sex universitet: Lunds universitet, Karolinska institutet, Uppsala universitet, Kungl. Tekniska högskolan, Göteborgs universitet och Stockholms universitet. Hösten 2015 hade dessa universitet mellan 1 500 och 2 700 doktorander vardera.

EXAMENSTILLSTÅND PÅ FORSKARNIVÅ

Alla universitet har tillstånd att utfärda generella examina på forskarnivå, och från och med 1 januari 2010 kan högskolor ansöka om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. Examenstillståndet söks inom ett område och ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Ett område kan rymma ett eller flera forskarutbildningsämnen och är normalt sett smalare och mer tydligt avgränsat än vad det tidigare avgränsningsområdet vetenskapsområde var. Sedan 2010 har 13 högskolor beviljats examenstillstånd.

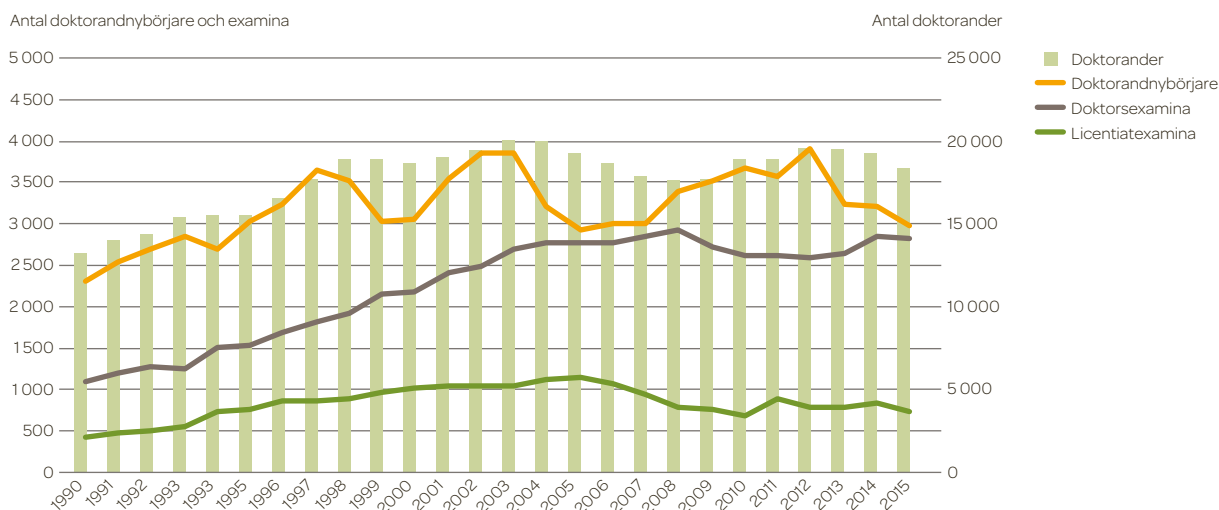
Konstnärlig licentiatexamen och konstnärlig doktorsexamen infördes som egna examina den 1 januari 2010. För dessa examina gäller att såväl universitet som högskolor måste ansöka om examenstillstånd. Ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Tre lärosäten, Lunds universitet, Göteborgs universitet och Högskolan i Borås, har fått tillstånd att utfärda konstnärliga examina på forskarnivå.

Nybörjare

År 2015 var alltså antalet doktorandnybörjare 2 990 vilket är något färre än föregående år då antalet nybörjare var 3 200. Rapporteringen av antalet nybörjare släpar dock efter vilket innebär att antalet nybörjare 2015 är underskattat och blir fler än 2 990, men troligen kvarstår det faktum att antalet nybörjare minskade 2015 jämfört med 2014. Bland doktorandnybörjarna ingår även de som är antagna till studier till licentiatexamen. Nybörjare i utbildning på forskarnivå blir man det kalenderhalvår man för första gången har en procents aktivitet eller mer.

Under perioden 2005–2015 har antalet nybörjare varierat mellan åren. I stort sett ökade antalet nybörjare fram till 2012, men minskade 2013 betydligt och har

Figur 29. Antalet nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå 1990–2015. I diagrammet redovisas antalet doktorander på höger axel medan nybörjare och examina redovisas på vänster axel.

EFTERRAPPORTERING

Det sker en viss eftersläpning i rapporteringen av antal nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå. För doktorandnybörjarna brukar det året efter rapporteringen tillkomma 4–5 procent fler nybörjare och för doktoranderna ökar antalet med runt 2 procent. Efterrapporteringen av antalet licentiat- och doktorsexamina är litet och brukar innebära att antalet ökar med cirka 1 procent vardera.

sedan fortsatt att minska något. Både svenska och utländska doktorandnybörjare har minskat sedan 2013 och 2015 var minskningen större bland de utländska nybörjarna. En möjlig delförklaring till att de utländska doktoranderna blivit färre kan vara studieavgiftsreformen som ledde till att antalet inresande studenter på avancerad nivå minskade. Det kan indirekt ha lett till att antalet utländska nybörjare på forskarutbildningen minskade eftersom inresande studenter på avancerad nivå är en rekryteringsgrupp till forskarutbildningen. En annan förklaring till minskningen kan vara att allt fler lärosäten övergår till doktorandanställningar i stället för utbildningsbidrag för nybörjarna. Eftersom doktorandanställningar är dyrare än utbildningsbidrag kan det leda till att inom några ämnen har det ekonomiska utrymmet för att rekrytera doktorander minskat.

Figur 30. Antalet nybörjare på utbildning på forskarnivå 2005–2015, totalt och fördelat på kvinnor och män. Det är ungefär lika många kvinnor som män som börjar på forskarutbildningen.

Könsfördelningen har bland doktorandnybörjarna i stort sett varit jämn under perioden 2005–2015, andelen kvinnor har varierat mellan 46 och 50 procent. År 2015 var fördelningen 47 procent kvinnor och 53 procent män. Sett i ett längre perspektiv har antalet kvinnor ökat kraftigt och 1990 var det nästan hälften så många kvinnor som män som påbörjade en utbildning på forskarnivå. Bland de som påbörjar en utbildning på forskarnivå är könsfördelningen alltså betydligt jämnare än bland de som börjar på en utbildning på grundnivå och avancerad nivå där kvinnorna tydligt dominerar.

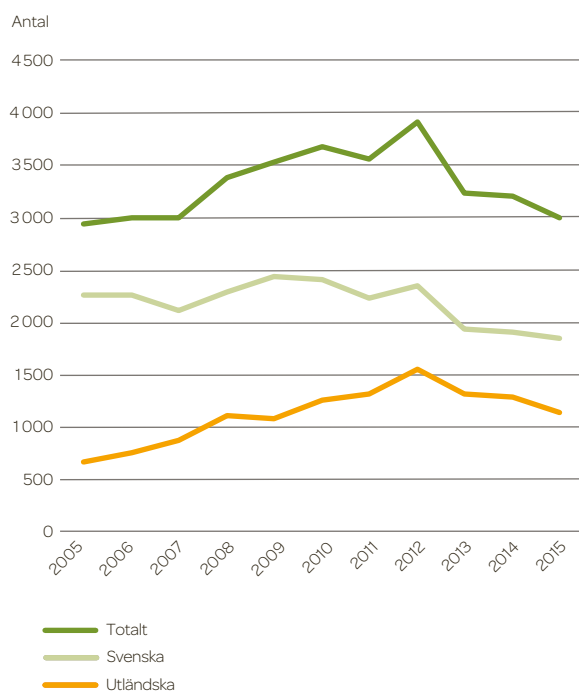
Bland nybörjarna på forskarnivå 2015 fanns det 14 nybörjare på utbildningarna mot de konstnärliga licentiat- och doktorsexamina som infördes 2010, varav tio kvinnor och fyra män. Dessa särredovisas inte, utan ingår i uppgifterna om det totala antalet doktorandnybörjare. Doktorandnybörjarna inom det konstnärliga området ingår i humaniora i den redovisning som följer.

För fler uppgifter om utbildning på forskarnivå se *Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2015*, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB (UF 21 SM 1601, som publiceras i juni 2016).

Antalet utländska nybörjare minskade något men är fortfarande många

Bland de 2 990 nybörjarna på forskarnivå 2015 fanns det 1 140 utländska nybörjare, vilket motsvarar 38 procent av doktorandnybörjarna. En utländsk doktorand är en person som hos Migrationsverket angivit studier på

Figur 31. Antalet utländska och svenska nybörjare på utbildning på forskarnivå 2005–2015. Under perioden har antalet utländska doktorandnybörjare ökat, men 2015 minskade antalet utländska doktorandnybörjarna mer än de svenska doktorandnybörjarna.

forskarnivå som grund för bosättning och som invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades. Eftersom inte alla doktorander ansöker om uppehållstillstånd så räknas även utrikes födda doktorander som invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades.

Antalet utländska nybörjare har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden från 570 år 2005 till 1 140 år 2015, se figur 31. Andelen utländska nybörjare var 22 procent 2005 och ökade till 40 procent år 2012, vilket även var det år antalet utländska nybörjare var som högst. Från 2013 har både antalet svenska och utländska nybörjare minskat och 2013 och 2014 minskade båda kategorierna i samma omfattning så andelen utländska nybörjare låg kvar på 40 procent. Mellan 2014 och 2015 minskade antalet utländska nybörjare mer än de svenska, de utländska blev 150 färre medan de svenska minskade med 60, vilket ledde till att andelen utländska nybörjare minskade från 40 till 38 procent. Det är första gången sedan uppgifter om utländska doktorandnybörjare började samlas in som antalet utländska minskat mer än de svenska nybörjarna.

Minskningen av antalet utländska nybörjare på forskarnivå omfattade nybörjare från länder såväl inom som utom EU/EES. År 2012, alltså året efter att studieavgifter infördes för studenter från länder utanför EU/EES, var antalet nybörjare på forskarnivå från länder utanför EU/EES 760 vilket motsvarar 26 procent av totala antalet doktorandnybörjare. År 2015 hade antalet från länder utanför EU/EES minskat till 580, det vill säga 19 procent av det totala antalet nybörjare på forskarnivå. En förklaring till denna minskning kan vara studieavgiftsreformen som har lett till att inresande studenter från länder utanför EU/EES på avancerad nivå har minskat. Eftersom det är en rekryteringsväg till forskarutbildningen kan studieavgiftsreformen ha lett till en minskning av antalet doktorandnybörjare från länder utanför EU/EES.

Bland samtliga doktorandnybörjare 2015 var 53 procent män och 47 procent kvinnor som nämnades tidigare. Andelen män var högre bland de utländska doktorandnybörjarna, 61 procent män och 39 procent kvinnor. Männen har varit i majoritet bland de utländska nybörjarna sedan uppgifterna började samlas in 1997. Däremot har andelen kvinnor bland de svenska doktorandnybörjarna varit 53 procent de senaste åren men minskade till 51 procent år 2015.

Minskad andel som påbörjar forskarutbildningen

Andelen av befolkningen i Sverige som påbörjar en forskarutbildning vid en viss ålder kan mätas för olika årskullar. I denna redovisning har vi studerat andelen av årskullarna 1970–1985 som har påbörjat en utbildning på forskarnivå senast vid 30 års ålder. Andelen ökade i de tidigare årskullarna, men för de senaste årskullarna har

Tabell 11. Andel i befolkningen som påbörjat utbildning på forskarnivå vid senast 30 års ålder i årskullarna 1970–1985 uppdelat på kön, procent.

Födelseår	Andel i procent		
	Samtliga	Kvinnor	Män
1970	1,3	1,1	1,6
1971	1,4	1,2	1,6
1972	1,5	1,3	1,7
1973	1,5	1,3	1,6
1974	1,5	1,4	1,5
1975	1,6	1,5	1,7
1976	1,6	1,5	1,7
1977	1,6	1,5	1,6
1978	1,6	1,5	1,7
1979	1,5	1,5	1,4
1980	1,3	1,3	1,3
1981	1,3	1,3	1,3
1982	1,2	1,2	1,2
1983	1,1	1,1	1,1
1984	1,1	1,0	1,1
1985	1,0	1,0	1,0

den sjunkit. Sett till doktorandernas sociala bakgrund (föräldrarnas utbildningsnivå) har övergångsfrekvensen sjunkit i alla grupper.

En faktor som påverkar nedgången är förstas antalet nybörjare på forskarnivå. De år som det var ett stort antal doktorandnybörjare kan andelen med påbörjad forskarutbildning bli högre. En annan förklaring kan vara att antalet utländska doktorander har ökat och andelen har legat mellan 38 och 40 procent de senaste fem åren vilket påverkar antalet svenska studenter som börjar på en utbildning på forskarnivå.

Andelen män som har påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder har i årskullarna 1970–1978 varit något högre än andelen kvinnor, medan könsfördelningen har varit jämn i årskullarna 1979 och yngre.

Övergång till utbildning på forskarnivå

Andelen som fortsätter studera på forskarnivå efter avslutad examen har studerats bland de som examinerats från grundnivå och avancerad nivå under perioden 2006/07–2010/2011. Här ingår fyra läsår med den examensordning som infördes den 1 juli 2007 och ett läsår med den tidigare examensordningen. De studenter som inte tog ut någon examen från grundnivå eller avancerad nivå även om de hade motsvarande antal högskolepoäng ingår däremot inte. Det innebär en viss underskattning av övergången.

Sammanlagt 220 900 examinerades under perioden 2006/07–2010/2011 från utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Av dem hade cirka 10 700 eller 5 procent börjat en utbildning på forskarnivå fram till utgången av

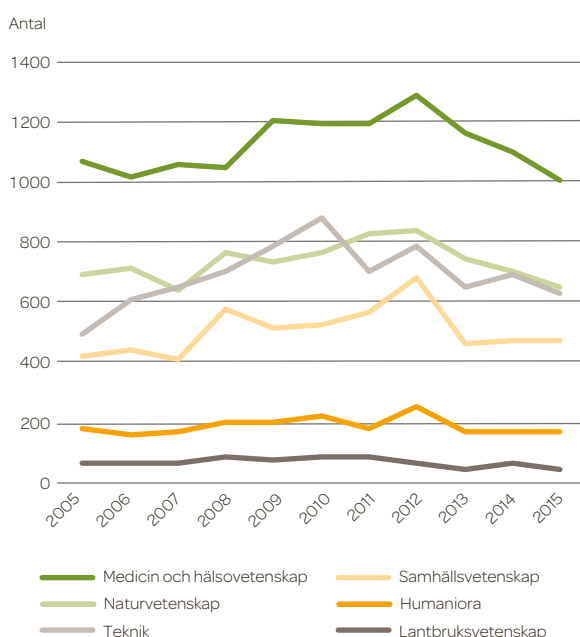
läsåret 2014/15, men det finns stora variationer mellan ämnesområdena. Andelen som har påbörjat en forskarutbildning har legat runt fem procent de senaste fem åren.

Övergången till forskarutbildning är störst bland studenter med en examen med inriktning naturvetenskap, matematik och data, 17 procent. Inom områdena pedagogik och lärarutbildning, hälso- och sjukvård och social omsorg samt samhällsvetenskap, juridik, handel och administration var övergången till forskarutbildningen lägst och varierade mellan 2 och 4 procent. Skillnaden i övergång förklaras delvis av karaktären på de olika grundutbildningarna. Vissa utbildningar, exempelvis inom undervisning samt vård och omsorg, förbereder på ett tydligt sätt för ett yrkesliv utanför högskolan och då är det mindre vanligt att studenterna går vidare till forskarnivå. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär eller en karriär utanför högskolan där en utbildning på forskarnivå är en efterfrågad merit.

Flest nybörjare inom medicin och hälsovetenskap

Det finns sex forskningsämnesområden (i fortsättningen även benämnda ämnesområden) och dessa är: medicin och hälsovetenskap, naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap, humaniora samt lantbruksvetenskap. Antalet nybörjare på forskarnivå varierar betydligt mellan de olika ämnesområdena. Flest nybörjare, en tredjedel av samtliga nybörjare, fanns 2015 inom medicin och hälsovetenskap och uppgick till 1 010. Naturvetenskap och teknik är de ämnesområden som storleksmässigt med avseende på antalet nybörjare följer därefter, med

Figur 32. Antalet nybörjare på utbildning på forskarnivå fördelat på forskningsämnesområden 2005–2015. En tredjedel av doktorandnybörjarna 2015 började studera inom medicin och hälsovetenskap.

660 respektive 630 nybörjare. Antalet doktorandnybörjare inom samhällsvetenskap och humaniora var något lägre och uppgick till 480 respektive 170. Doktoranderna inom det konstnärliga området ingår i humaniora. Lantbruksvetenskap hade lägst antal nybörjare och de uppgick till drygt 40.

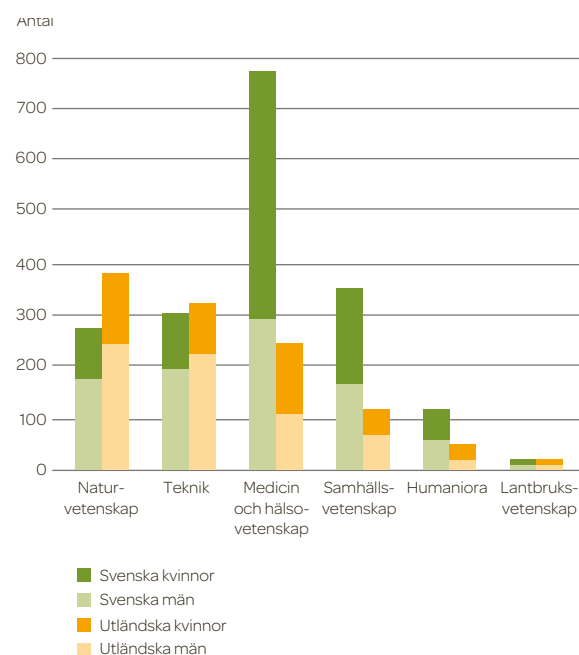
Mellan 2014 och 2015 minskade antalet doktorandnybörjare inom medicin och hälsovetenskap, naturvetenskap, teknik samt lantbruksvetenskap. Samtidigt har antalet nybörjare inom samhällsvetenskap ökat något medan antalet var oförändrat inom humaniora.

Svenska och utländska nybörjare studerar olika ämnen

Det är skillnad mellan de utländska och de svenska doktorandnybörjarna avseende inom vilket ämnesområde de börjar studera. Störst andel av de utländska nybörjarna påbörjade 2015 en forskarutbildning inom naturvetenskap, 34 procent. Teknik samt medicin och hälsovetenskap är de ämnesområden som storleksmässigt följer därefter med 28 respektive 21 procent av dem. De svenska nybörjarna påbörjade däremot främst en forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap, 42 procent. Därefter följer de svenska nybörjarna inom samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap med 19, 17 respektive 15 procent.

Männen dominerade inom teknik och naturvetenskap och det gäller både bland de utländska och de svenska doktorandnybörjarna 2015. Kvinnor var samtidigt i majoritet bland de svenska doktorandnybörjarna inom medicin och hälsovetenskap och lantbruksveten-

Figur 33. Antalet utländska och svenska nybörjare på utbildning på forskarnivå inom de olika forskningsämnesområdena 2015, fördelat på kvinnor och män. Flest utländska doktorandnybörjare finns inom naturvetenskap.

skap och uppgick till 60 procent. Bland de utländska nybörjarna var könsfördelningen i stort sett jämn inom dessa ämnesområden. Inom samhällsvetenskap var det något fler män än kvinnor bland de utländska nybörjarna som påbörjade en forskarutbildning medan fler kvinnor än män började inom humaniora. Inom dessa ämnesområden var könsfördelningen jämn bland de svenska doktorandnybörjarna.

Hög andel utländska nybörjare vid lärosäten med teknisk inriktning

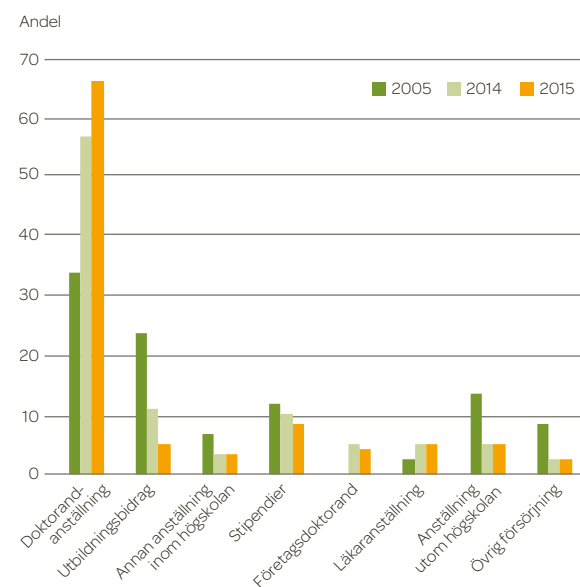
Antalet utländska doktorandnybörjare varierar mellan olika lärosäten. Det beror bland annat på inom vilka ämnesområden lärosätena bedriver utbildningen på forskarnivå. Lärosäten med mycket utbildning inom teknik hade många och höga andelar utländska nybörjare 2015 liksom tidigare år. Flest utländska nybörjare hade Kungl. Tekniska högskolan och de hade också den högsta andelen, 64 procent. Därefter följer Luleå tekniska universitet och Chalmers tekniska högskola med höga andelar utländska nybörjare, 50 respektive 47 procent. Även Stockholms universitet och Sveriges lantbruksuniversitet hade höga andelar utländska nybörjare, 46 respektive 41 procent. Karolinska institutet och Lunds universitet var de universitet som förutom Kungl. Tekniska högskolan hade flest utländska nybörjare (140). Blekinge tekniska högskola och Högskolan i Borås har få nybörjare på forskarnivå, men flertalet av dem är utländska, se tabell 5 i den separata tabellbilagan.

Fler nybörjare har doktorandanställning

Doktoranderna ska enligt regelverket ha en tryggad försörjning under hela utbildningen. Försörjningsformerna kan vara olika anställningar vid högskolan, anställningar utanför högskolan, utbildningsbidrag eller stipendier. I forskningspropositionen *Forskning och innovation* (prop. 2012/13:30) gjorde den dåvarande regeringen

Figur 34. Försörjningsformer för nybörjare på utbildning på forskarnivå 2005, 2014 och 2015, helårspersoner.

Andel med doktorandanställning har ökat betydligt.

bedömningen att de studiesociala villkoren bör förbättras för doktorander med utbildningsbidrag eller stipendier och att de i stället bör få anställning som doktorand. Flera lärosäten har avvecklat utbildningsbidrag och beslutat att doktoranderna ska ha en doktorandanställning eller en annan anställning vid lärosätet. Förändringen av försörjningsformerna fick ett tydligt genomslag 2015 då andelen nybörjare som har en doktorandanställning ökade kraftigt och uppgick till 66 procent jämfört med 57 procent 2014. Samtidigt har andelen doktorandnybörjare med utbildningsbidrag minskat från 11 till 5 procent.

Sett i ett längre perspektiv har andelen nybörjare med anställning som doktorand fördubblats sedan 2005 medan andelen med utbildningsbidrag har minskat från

Tabell 12. Totalt antal doktorandnybörjare samt antal och andel utländska doktorandnybörjare vid de lärosäten som hade fler än femtio doktorandnybörjare 2015. Sorterat efter högst andel utländska nybörjare.

Lärosäte	Totalt antal nybörjare 2015	Varav utländska nybörjare	Andel utländska nybörjare, procent
Kungl. Tekniska högskolan	280	180	64 %
Luleå tekniska universitet	120	60	50 %
Chalmers tekniska högskola	230	110	47 %
Stockholms universitet	230	110	46 %
Sveriges lantbruksuniversitet	70	30	41 %
Karolinska institutet	390	140	36 %
Uppsala universitet	320	110	35 %
Lunds universitet	420	140	35 %
Linköpings universitet	200	60	30 %
Umeå universitet	110	30	26 %
Göteborgs universitet	260	60	23 %

FÖRSÖRJNINGSFORMER SOM LÄROSÄTENA FINANSIERAR

Doktorandernas försörjningsformer skiljer sig åt vad gäller social trygghet och ofta även inkomstnivå. Anställning i olika former (doktorandanställning eller annan anställning inom högskolan) är vanligtvis den mest fördelaktiga försörjningsformen för doktorander, men dyrast för lärosätena. En anställning ger full tillgång till socialförsäkrings-systemet, det vill säga sjukförsäkring och föräldraförsäkring samt arbetslöshetsförsäkring.

Utbildningsbidraget uppgår till 15 500 kronor per månad och är tjänstepensionsgrundande, men ger inte rätt till det sociala trygghetssystemet som en anställning gör. Många lärosäten har valt att fasa ut utbildningsbidraget till förmån för doktorandanställning.

24 till 5 procent. Andelen nybörjare med andra försörjningsformer som annan anställning inom högskolan, anställning utanför högskolan, stipendier och övrig försörjning har minskat under perioden 2005–2015, medan andelen nybörjare med anställning som läkare har ökat. Försörjningsformen företagsdoktorand redovisas sedan 2007 och andelen företagsdoktorander har ökat sedan dess. Tidigare redovisades företagsdoktorander i kategorin anställningar utanför högskolan som har minskat sedan 2007.

Breddad rekrytering på forskarnivå

Innebörden av breddad rekrytering i högskolan har tidigare beskrivits i kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*. Beskrivningen gäller även för forskarnivån. Det betyder att den mångfald som finns i samhället med avseende på människors olika bakgrunder och karakteristika bör avspeglas i forskarutbildningen.

De aspekter på mångfald som följs upp i detta kapitel är svensk eller utländsk bakgrund samt social bakgrund (mätt med hjälp av föräldrarnas högsta utbildning). Utländska doktorander bidrar alltså till mångfalden i högskolan, men behandlas inte i detta avsnitt.

Utländsk bakgrund vanligare bland doktorandnybörjare än bland högskolenybörjare

De svenska doktorandnybörjarna, som är en del av den svenska befolkningen, kan indelas efter om de har en svensk eller utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses här att man antingen är född utomlands eller att man är född i Sverige men båda föräldrarna är födda utomlands. Läsåret 2014/15 fanns det nära 1 800 svenska doktorandnybörjare som var under 65 år, och av dessa

hade 75 procent svensk bakgrund medan 25 procent hade utländsk. Bland högskolenybörjarna var det inte riktigt lika vanligt med utländsk bakgrund – 20 procent läsåret 2014/15. Personer med utländsk bakgrund är således väl representerade i utbildning på forskarnivå jämfört med i utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Doktorandnybörjarnas sammansättning utifrån svensk och utländsk bakgrund har förändrats över tid. Andelen med utländsk bakgrund har ökat med 10 procentenheter jämfört med läsåret 2005/06 då de utgjorde 15 procent. Denna utveckling har skett både bland kvinnor och män. Sannolikt beror den till största delen på att andelen personer i befolkningen med utländsk bakgrund har ökat i ungefär motsvarande grad (jämförelsen har gjorts med personer mellan 25 och 34 år i befolkningen, det vill säga en ålder då många doktorander antas till forskarutbildningen).

Skillnaderna mellan forskningsämnesområdena var små läsåret 2014/15 – andelen nybörjare med utländsk bakgrund varierade mellan 23 procent (naturvetenskap) och 27 procent (teknik respektive medicin och hälsovetenskap). Lantbruksvetenskap ingår inte i denna jämförelse då det endast var 17 doktorandnybörjare inom detta ämnesområde som tillhörde den svenska befolkningen. Läs mer i *Universitet och högskolor. Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2014/15*, UF 19 SM 1601, UKÄ och SCB.

Nära 60 procent av doktorandnybörjarna har högutbildade föräldrar

Doktorandnybörjarnas sociala bakgrund (föräldrarnas högsta utbildning) har mätts för dem som tillhör den svenska befolkningen och är under 35 år samt har uppgift om föräldrarnas utbildning. Lsåret 2013/14 började 1 100 nya doktorander i forskarutbildning i denna population. Den sociala sammansättningen utifrån föräldrarnas utbildning såg ut på följande sätt: en majoritet om nära 60 procent hade högutbildade föräldrar (åtminstone en av föräldrarna hade avslutat en minst treårig eftergymnasial utbildning), knappt 28 procent hade föräldrar med en medelhög utbildning (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning kortare än tre år) och cirka 12 procent hade lågutbildade föräldrar (högst tvåårig gymnasieutbildning). Denna sociala sammansättning såg ut på ungefär samma sätt bland kvinnor och män. Och inom samtliga ämnesområden hade majoriteten av doktorandnybörjarna högutbildade föräldrar.

Över tid har den sociala sammansättningen förändrats i forskarutbildningen. På tio år har andelen med högutbildade föräldrar ökat med 7 procentenheter – från knappt 53 procent läsåret 2004/05 till nära 60 procent 2013/14. Andelen med högutbildade föräldrar har också ökat i befolkningen (i motsvarande ålder 25–34 år) under denna period, men i något mindre grad.

FORSKARSKOLOR FÖR YRKESVERKSAMMA LÄRARE

Staten har genomfört flera satsningar på forskarskolor för yrkesverksamma lärare, varav den första startade 2008. Därefter följde ytterligare satsningar som påbörjades 2010, 2012 respektive 2014. Lärarna får, med bibehållen lön, gå utbildningen på forskarnivå under två och ett halvt år och samtidigt arbeta kvar som lärare på 20 procent av sin arbetstid. Utbildningen avses leda fram till en licentiatexamen.

År 2012 startade 14 forskarskolor som består av en värdhögskola och ett antal partnerhögskolor (medverkande högskolor) och 200 lärare antogs. Fram till och med 2015 hade 120 lärare avlagt en licentiatexamen, tre hade hoppat av och resterande lärare var aktiva på forskarutbildningen 2015.

Den senaste satsningen på forskarskolor för yrkesverksamma lärare påbörjades 2014 och under 2014

och 2015 har 54 lärare påbörjat en forskarutbildning. Följande lärosäten är värdhögskolor: Stockholms universitet, Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Kungl. Tekniska högskolan, Lunds universitet, Högskolan i Jönköping och Gymnastik- och idrotts-högskolan. Liksom på lärarutbildningen dominerar kvinnorna bland doktoranderna på dessa forskarskolor. Försörjningsformen för majoriteten av doktoranderna var en anställning utanför högskolan eftersom lärarna studerar inom sin anställning. Ytterligare information om forskarskolorna för lärare kommer att presenteras i det Statistiska meddelandet *Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2015*, UKÄ och SCB (UF 21 SM 1601, som publiceras i juni 2016).

En jämförelse av den sociala sammansättningen bland doktorandnybörjarna och i befolkningen säger också något om en eventuell social snedrekrytering. Slutsatsen är att den sociala snedrekryteringen till forskarnivå har varit tydlig under hela den studerade perioden 2004/05 till och med 2013/14. Till exempel var det 60 procent av doktorandnybörjarna som hade högutbildade föräldrar 2013/14 klart överrepresenterade jämfört med i befolkningen. I befolkningen var det endast drygt 22 procent i motsvarande ålder (25–34 år) som hade högutbildade föräldrar år 2014.

Den sociala sammansättningen är därtill skevare på forskarnivå än på grund- och avancerad nivå (2013/14 var det drygt 38 procent av högskolenybörjarna som hade högutbildade föräldrar), vilket skulle kunna tyda på en förstärkt social snedrekrytering i själva övergången till forskarnivå. Så är dock i stort sett inte fallet. Utan anledningen till att andelen med högutbildade föräldrar är större bland doktorandnybörjarna än bland högskolenybörjarna beror i stor utsträckning på att studenter från skilda sociala ursprung delvis studerar på olika typer av högskoleutbildningar – till exempel är andelen med högutbildade föräldrar stor på långa utbildningar som ger behörighet till studier på forskarnivå. Den marginella förstärkningen av den sociala snedrekryteringen som ändå sker i steget från grundnivå och avancerad nivå till forskarnivå hänger framför allt ihop med att studenter med forskarutbildade föräldrar påbörjar forskarstudier i större utsträckning än andra grupper även när de har studerat på liknande högskoleutbildningar. Se till exempel *Universitet och högskolor. Högskolenybörjare 2013/14 och doktorandnybörjare 2012/13 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, UF 20 SM 1403, UKÄ och SCB. Nyare uppgifter publiceras i december 2016.

Doktorander

I detta avsnitt övergår vi till att studera den totala doktorandpopulationen. Hösten 2015 uppgick antalet doktorander till 18 440 vilket är en liten minskning sedan 2014, då antalet var 19 340. Eftersläpningen i rapporteringen innebär att antalet doktorander 2015 är underskattade och blir något fler än 18 440, men troligen kvarstår det faktum att antalet doktorander minskade mellan 2015 och 2014. De utländska doktoranderna utgjorde 35 procent av det totala antalet doktorander vilket är samma andel som 2014.

Figur 35. Antalet doktorander höstarna 2005–2015, totalt samt fördelat på kvinnor och män. Könsfördelningen har i stort sett varit jämn de senaste tio åren.

DOKTORANDERS AKTIVITET

En aktivitet på 100 procent ska motsvara en arbetsinsats av 40 timmar i utbildning på forskarnivå per vecka i genomsnitt under hela det aktuella kalenderhalvåret. Doktorander kan vara aktiva, det vill säga ha en aktivitet om en procent eller mer, eller inaktiva och då ha aktiviteten noll procent under kalenderhalvåret. Som inaktiva räknas de som har gjort ett tillfälligt uppehåll under hela det aktuella kalenderåret, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat. Det kan även vara doktorander som har avbrutit sin forskarutbildning, men som ännu inte har avregistrerats.

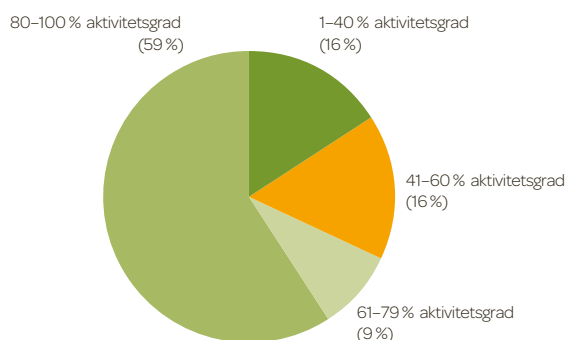
I denna rapport redovisar vi de aktiva doktoranderna, det vill säga doktorander som har en procents aktivitet eller mer (se faktaruta om doktoranders aktivitet). Bland doktoranderna ingår även de som är antagna till studier till licentiatexamen. Utöver de drygt 18 440 aktiva doktoranderna fanns det också cirka 2 940 registrerade doktorander som inte var aktiva hösten 2015 vilket innebär att det totalt fanns cirka 21 400 registrerade doktorander. Andelen icke-aktiva doktorander på forskarutbildningen har sedan hösten 2005 minskat något, från 16 till 14 procent hösten 2015. Det var i stort sett lika många män som kvinnor bland de icke-aktiva hösten 2015. Andelen män bland de icke-aktiva var högre 2005 då de uppgick till 58 procent.

Antalet doktorander har varierat mellan 18 000 och 20 000 under den senaste tioårsperioden. Antalet påverkas främst av inflödet till utbildningen på forskarnivå (antalet nybörjare) och genomströmningen i forskarutbildningen.

Könsfördelningen har i stort sett varit jämn bland samtliga de aktiva doktoranderna under den senaste tioårsperioden, så även 2015 då fördelningen var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Figur 36. Aktivitetsgrad bland doktorander hösten 2015.

Heltidsstudier dominerar, 59 procent studerar på heltid.

Vanligast med heltidsstudier

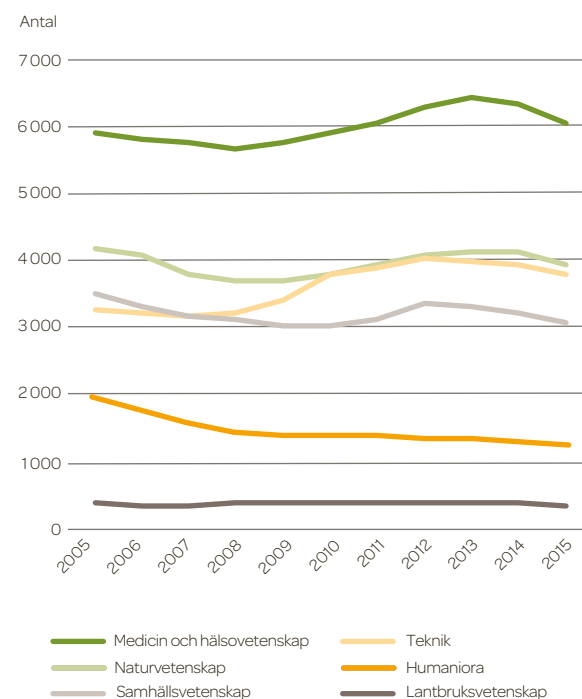
Precis som tidigare år var det vanligast med heltidsstudier bland de studerande på forskarutbildningen, 59 procent ägnade sig på heltid åt utbildning. 2015. Andelen heltidsstuderande har varit densamma sedan 2005. Med heltid avses en aktivitetsgrad mellan 80 och 100 procent under en hel termin eftersom det är vanligt att doktoranderna kombinerar forskarutbildningen med deltidsundervisning på grundnivå och avancerad nivå. En högre andel av männen än kvinnor studerade på heltid, 63 procent jämfört med 55 procent. Kvinnorna hade i större utsträckning än männen en aktivitetsgrad på 41-79 procent.

År 2015 ägnade ungefär var sjätte doktorand mindre än 40 procent av sin tid åt studier på forskarnivå. Att så många studerar på deltid kan förefalla högt, men en förklaring kan vara att en doktorand har påbörjat sin forskarutbildning en bit in på terminen eller har återkommit efter ett uppehåll. En annan förklaring är att en del doktorander genomför sin forskarutbildning på deltid vid sidan av ett annat arbete, t.ex. kan doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap ha en läkaranställning.

Flest doktorander inom medicin och hälsovetenskap

Flest doktorander, en tredjedel, fanns hösten 2015 inom medicin och hälsovetenskap. Antalet doktorander har varierat mellan de olika ämnesområdena under perioden 2005-2015, men flest har funnits inom medicin och hälsovetenskap under hela perioden. Den största

Figur 37. Antalet doktorander per forskningsämnesområde höstarna 2005-2015. Flest doktorander fanns inom medicin och hälsovetenskap under hela perioden 2005-2015.

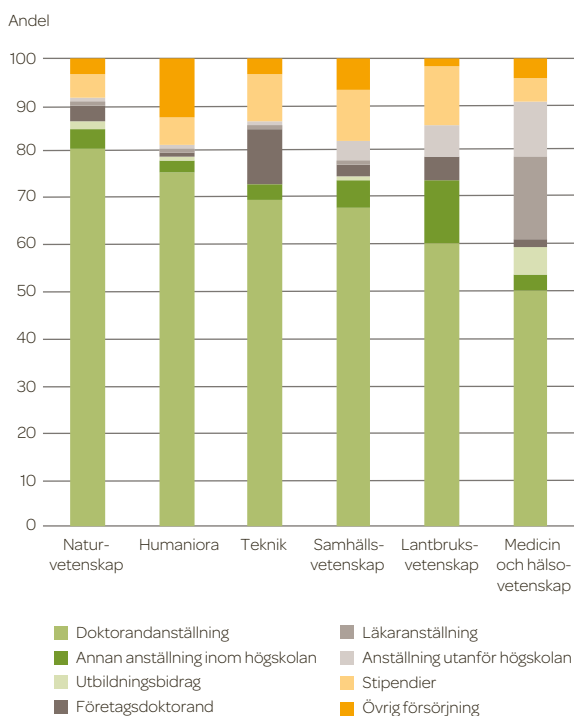
ökningen har emellertid skett inom teknik 2005–2015 medan antalet doktorander har minskat mest inom humaniora och samhällsvetenskap.

Konstnärliga examina på forskarnivå infördes, som nämnts tidigare, år 2010. Göteborgs universitet, Lunds universitet och Högskolan i Borås har tillstånd att utfärda konstnärliga examina på forskarnivå. Dessa tre lärosäten hade år 2015 sammanlagt 70 doktorander inom det konstnärliga området och nästan två tredjedelar fanns vid Lunds universitet. Dessa ingår i humaniora i ovanstående redovisning.

Doktorandanställning dominerar

Doktoranderna har olika försörjningsformer och de kan variera under utbildningen beroende på i vilket skede de studerande befinner sig. Hösten 2015 hade två tredjedelar av de studerande på forskarnivå en doktorandanställning och 4 procent av doktoranderna hade en annan anställning inom lärosätet. Därutöver hade 2 procent utbildningsbidrag och 7 procent stipendier. Ytterligare 5 procent hade en anställning utanför högskolan inom vilken de bedrev forskarutbildningen, 6 procent hade en läkaranställning och 5 procent var företagsdoktorander. Resterande 5 procent hade övrig försörjning. Sammanlagt var alltså 72 procent av doktoranderna finansierade av lärosätet (doktorandanställning, annan anställning inom högskolan och utbildningsbidrag) medan 16 procent hade en anställning utanför högskolan.

Figur 38. Doktorandernas försörjning hösten 2015 per forskningsämnesområde (helårspersoner). Den enskilt vanligaste försörjningsformen inom alla ämnesområden är doktorandanställning.

Doktorandernas försörjningsformer skiljer sig åt mellan de olika ämnesområdena. Doktorandanställning var den enskilt vanligaste försörjningsformen inom de flesta ämnesområdena och för doktoranderna inom naturvetenskap, humaniora, teknik och samhällsvetenskap låg andelen på mellan 68 och 82 procent. Inom teknik och samhällsvetenskap fanns en förhållandevis hög andel doktorander som hade stipendier och inom teknik fanns den högsta andelen företagsdoktorander. Inom lantbruksvetenskap hade de flesta doktorander en doktorandanställning, men även annan anställning inom högskolan och stipendier var vanligt förekommande försörjningsformer.

Summeras de försörjningsformer som lärosätena finansierar (doktorandanställning, annan anställning inom högskolan och utbildningsbidrag) var det mellan 73 och 86 procent av doktoranderna som finansierades av lärosätena inom alla ämnesområden utom medicin och hälsovetenskap där andelen var 59 procent. Doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap hade däremot i betydligt större utsträckning anställningar utanför högskolan (främst anställning som läkare) än doktoranderna i de andra ämnesområdena, 32 procent jämfört med högst 13 procent i övriga områden.

För doktoranderna inom humaniora var försörjningsformen övrig försörjning den näst vanligaste finansieringen. Bland doktoranderna med övrig finansiering finns bland annat de som doktorerar på sin fritid och därmed inte har någon särskild finansiering för studierna. Där kan också finnas några doktorander som närmar sig disputation och vars finansiering har upphört.

Hösten 2015 var det i stort sett lika många män som kvinnor som hade doktorandanställning. Däremot hade männen i större utsträckning än kvinnorna anställning som företagsdoktorand och en förklaring till det är att företagsdoktorander är vanligast inom teknik där männen är i majoritet.

Mer detaljerade uppgifter om doktorandernas försörjning under höstterminen 2015 finns i tabell 5 längst bak i denna rapport.

Doktorander som bedriver forskarutbildning vid ett lärosäte, men är antagna vid ett annat

Det förekommer att högskolor finansierar forskarutbildningen inom områden som de inte har examensstillstånd för. Dessa så kallade anknýtande högskolor har doktorander som i praktiken får sin finansiering och är verksamma vid högskolan, men är antagna vid ett annat lärosäte som har examensstillstånd. Observera att de anknýtande högskolorna även kan ha doktorander som är antagna inom de områden som högskolan har examensstillstånd för. Denna redovisning av antalet doktorander vid de anknýtande högskolorna avser enbart de doktorander som visserligen bedriver forskar-

utbildningen vid högskolan, men är antagna vid ett annat lärosäte.

Sedan 2010 har 13 högskolor fått examenstillstånd på forskarnivå inom ett eller flera områden och det har inneburit att antalet doktorander vid de anknyttande högskolorna har minskat kontinuerligt. Hösten 2015 fanns det cirka 360 doktorander vid anknyttande högskolor jämfört med 420 hösten 2014. Doktoranderna vid de anknyttande högskolorna utgjorde knappt 2 procent av det totala antalet doktorander. Sedan 2010 då möjligheten att ansöka om examenstillstånd infördes har antalet doktorander vid anknyttande högskolor halverats. År 2015 var antalet doktorandnybörjare 28, vilket är en minskning med 20 sedan föregående år, och betydligt färre än 2010 då antalet nybörjare var 114.

Under 2015 avlades 112 doktorsexamina och 16 licentiatsexamina av de doktorander som bedriver forskarutbildningen vid ett lärosäte (anknyttande högskola), men är antagna vid ett annat lärosäte.

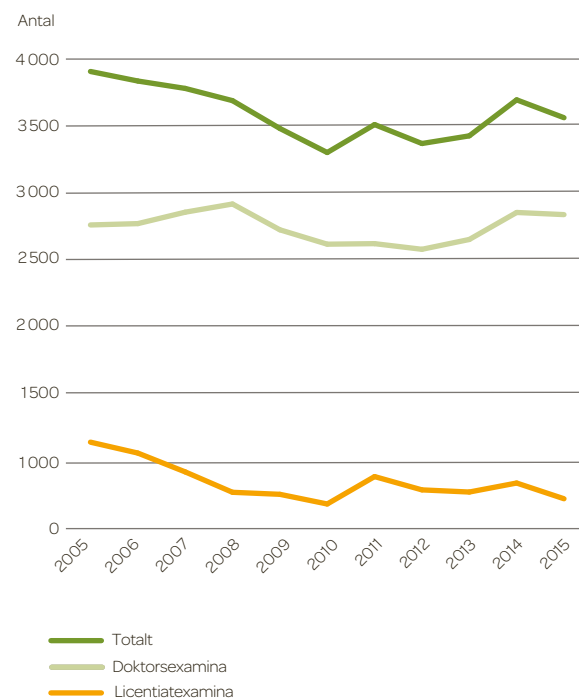
Examina och examinerade

Examina på forskarnivå delas in i generella och konstnärliga examina och de examina som kan avläggas inom respektive kategori är licentiatexamen (som motsvarar två års heltidsstudier) och doktorsexamen (som motsvarar fyra års heltidsstudier). Konstnärliga examina på forskarnivå infördes 2010 och till och med 2015 har det utfärdats fem konstnärliga licentiatsexamina och 15 konstnärliga doktorsexamina. Eftersom de är så få till antalet är de sammanräknade med övriga examina i beskrivningen nedan.

År 2015 utfärdades det totalt 3 560 examina på forskarnivå, det vill säga doktorsexamina och licentiatsexamina tillsammans. Det är en minskning med knappt fyra procent eller 130 examina jämfört med 2014. Som framgår nedan är det i första hand antalet licentiatsexamina som har minskat medan antalet doktorsexamina har legat kvar på ungefär samma nivå som 2014. Antalet examina kommer troligen att öka något till följd av den efterrapportering som brukar ske året därpå, men eftersom efterrapporteringen vanligen motsvarar ungefär en procent kommer minskningen av antalet licentiatsexamina sannolikt att kvarstå.

Det var drygt 3 530 personer som avlade en examen på forskarnivå år 2015, vilket är något färre än antalet utfärdade examina samma år. Att det finns en skillnad förklaras av att det var drygt 20 personer som avlade både en doktorsexamen och en licentiatexamen samma år. Många som avlägger en licentiatexamen avlägger senare även en doktorsexamen och som dessa siffror visar är det vissa som tar ut båda dessa examina samma år. Situationen har varit densamma de senaste åren med minst 20 fler utfärdade examina än examinerade personer varje

Figur 39. Antalet examina från utbildning på forskarnivå 2005–2015. Under 2015 uppgick antalet doktorsexamina till 2 840 och antalet licentiatsexamina till 720.

år. Det innebär att det ett givet år inte finns någon större skillnad mellan antalet examinerade och antalet examina på forskarnivå.

Större delen av de examina som avläggs på forskarnivå utgörs av doktorsexamina. Det utfärdades 2 840 doktorsexamina under 2015, vilket var mer än tre fjärdedelar av samtliga examina på forskarnivå det året. Antalet var ungefär detsamma som föregående år då det utfärdades 2 850 doktorsexamina. Under den senaste tioårsperioden har antalet däremot varierat. År 2005 utfärdades det 2 760 doktorsexamina och antalet ökade därefter till 2 910 examina år 2008, vilket var fler än någonsin tidigare. Därefter minskade antalet under några års tid, men 2013 och 2014 skedde det återigen en ökning. Därefter har antalet alltså legat kvar på ungefär samma nivå.

Knappt en fjärdedel av de examina som utfärdas på forskarnivå utgörs av licentiatsexamina. Det utfärdades 720 licentiatsexamina under 2015, vilket är en minskning med 14 procent eller 120 examina sedan 2014. Antalet utfärdade licentiatsexamina har varierat under de senaste tio åren men totalt sett har antalet minskat. År 2005 utfärdades det 1 140 licentiatsexamina men sedan minskade antalet fram till 2010 då det utfärdades 680 licentiatsexamina. Därefter ökade antalet, bland annat till följd av statens satsningar på forskarskolor för yrkesverksamma lärare som inleddes 2008. Men det senaste året minskade alltså antalet licentiatsexamina återigen. En förklaring till minskningen kan vara att doktorandnybörjarna blev färre både 2012 och 2013.

Männen är i majoritet bland dem som avlägger licentiatexamen

Könsfördelningen bland de doktorsexaminerade är i stort sett jämn. Av de doktorander som avlade doktorsexamen 2015 var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Könsfördelningen har varit ungefär densamma under den senaste tioårsperioden – andelen kvinnor har varierat mellan 45 och 51 procent och andelen män mellan 49 och 55 procent. Längre tillbaka i tiden var dock kvinnorna i minoritet bland de doktorsexaminerade i och med att forskarutbildningen då dominerades av män.

Bland de doktorander som avlägger licentiatexamen är det fortfarande en övervägande andel män. Det beror huvudsakligen på att en stor andel av alla licentiatexamen utfärdas inom teknik där männen är i majoritet bland doktoranderna. Av dem som avlade en licentiatexamen år 2015 var 61 procent män och 39 procent kvinnor. Könsfördelningen bland dem som avlägger licentiatexamen har inte förändrats särskilt mycket de senaste tio åren – andelen kvinnor har varierat mellan 36 och 42 procent och andelen män mellan 58 och 64 procent. Sett i ett längre perspektiv har dock kvinnornas andel ökat.

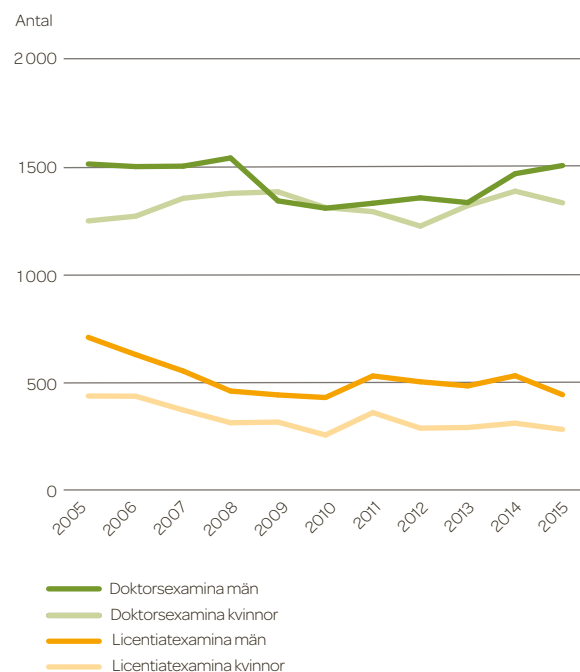
Medianåldern bland de doktorander som avlade doktorsexamen och licentiatexamen under 2015 var 34 respektive 31 år. Medianåldern har varit densamma under flera års tid. Det är vanligt att kvinnor är något äldre än män när de avlägger examen – bland de som doktorerade under 2015 var medianåldern 35 år för kvinnor och 33 år för män. De doktorsexaminerades ålder varierar också mellan olika forskningsämnesområden. Bland de doktorander som avlade doktorsexamen under 2015 var medianåldern högst inom humaniora (39 år) följt av samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap (37 respektive 36 år). Lägst var medianåldern inom naturvetenskap och teknik (i båda fallen 32 år).

Av dem som avlade doktorsexamen under 2015 var 36 procent utländska doktorander. Motsvarande andel bland dem som avlade licentiatexamen var 41 procent. Andelen har därmed ökat kraftigt de senaste tio åren – av dem som avlade doktorsexamen och licentiatexamen år 2005 var 18 respektive 19 procent utländska doktorander. Störst andel utländska doktorander bland dem som avlägger examen på forskarnivå finns det inom naturvetenskap samt teknik.

Antalet doktorsexamina har ökat mest inom teknik

Antalet examina som utfärdas på forskarnivå varierar stort mellan olika forskningsämnesområden. Den främsta förklaringen till det är att antalet doktorander varierar mellan ämnesområdena, men också att det inom olika ämnesområden finns skilda traditioner när det gäller att avlägga licentiatexamen respektive doktorsexamen.

Figur 40. Antalet doktorsexamina och licentiatexamen fördelat på kvinnor och män 2005–2015. Det är ungefär lika många kvinnor som män som avlägger doktorsexamen men bland dem som avlägger licentiatexamen är männen i majoritet.

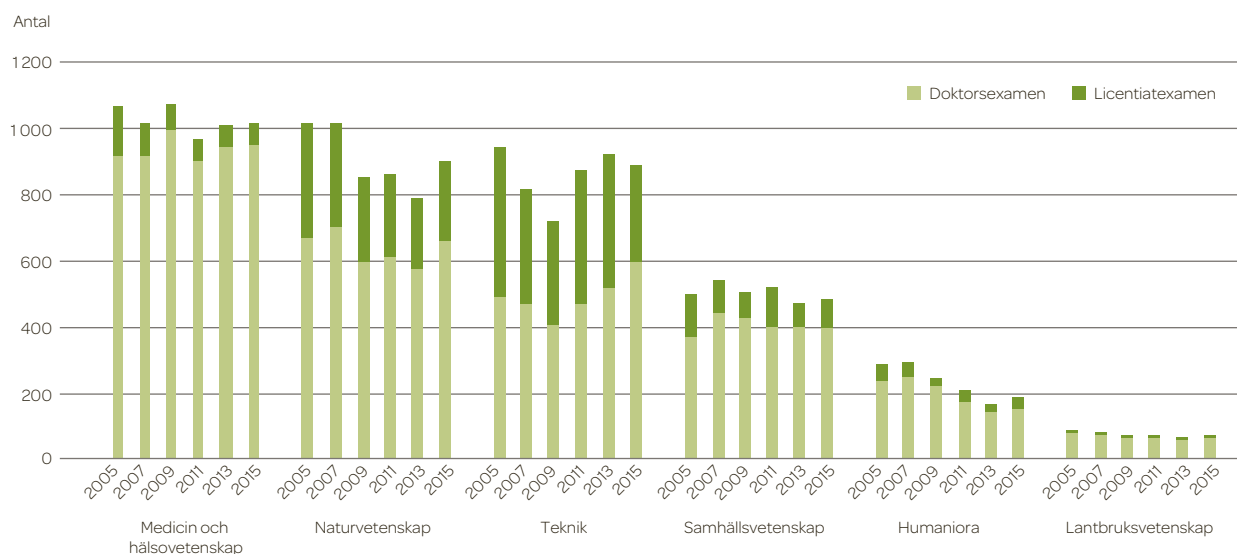

Det största antalet doktorsexamina avläggs inom medicin och hälsovetenskap – under 2015 utfärdades drygt en tredjedel av samtliga doktorsexamina inom detta område. Därefter följer naturvetenskap och teknik med 23 respektive 21 procent av alla doktorsexamina samma år. Inom samhällsvetenskap utfärdades 13 procent av alla doktorsexamina och inom humaniora och lantbruksvetenskap 5 respektive 2 procent.

Mellan 2005 och 2015 har antalet doktorsexamina ökat mest inom teknik – från 490 till 600 examina. Även inom medicin och hälsovetenskap har det skett en viss ökning. Inom övriga forskningsämnesområden har antalet doktorsexamina däremot minskat eller legat kvar på ungefär samma nivå de senaste tio åren. Minskningen var störst inom humaniora där antalet sjönk med en tredjedel – från 230 till 150 doktorsexamina – mellan 2005 och 2015.

Licentiatexamen är vanligast inom teknik och naturvetenskap. Av de 720 licentiatexamen som utfärdades under 2015 var 40 procent inom teknik och en tredjedel inom naturvetenskap. Motsvarande andel var 13 procent för samhällsvetenskap, 8 procent för medicin och hälsovetenskap, 4 procent för humaniora och 1 procent för lantbruksvetenskap. Sett över den senaste tioårsperioden har antalet licentiatexamen minskat inom samtliga ämnesområden.

Figur 41. Antalet examina från utbildning på forskarnivå fördelat på forskningsämnesområde 2005–2015. År 2015 avlades drygt en tredjedel av alla doktorsexamina inom medicin och hälsovetenskap. Flest licentiatexamina, 40 procent, avlades inom teknik.

ANTALET DOKTORSEXAMINA HAR BLIVIT FYRA GÅNGER FLER SEDAN 1973

UKÄ har för första gången publicerat tidsserier över nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå uppdelade på forskningsämnesområden för perioden 1973–2014. Resultaten presenterades i *Antalet doktorsexamina har ökat fyra gånger sedan 1973* (Statistisk analys 2016:5, UKÄ).

Förlängda tidsserier visar att under perioden 1973–2014 har antalet avlagda doktorsexamina ökat från 710 till 2 850. Inom medicin och hälsovetenskap har antalet doktorsexamina ökat mest, men relativt sett har den största ökningen skett inom teknik.

I analysen redovisas även utvecklingen av doktorandnybörjare uppdelade på ämnesområden för perioden 1973–2014.

Genomströmning

Genomströmning i utbildning på forskarnivå handlar om i vilken utsträckning och hur snabbt de doktorander som påbörjar en utbildning på forskarnivå tar sig igenom utbildningen och avlägger examen.

Ett mått på genomströmning är *examensfrekvens*, som anger hur stor andel av doktorandnybörjarna som har avlagt doktorsexamen inom ett visst antal år. Den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom fem år är den som påbörjade en utbildning på forskarnivå under 2010, och av dem hade 47 procent avlagt doktorsexamen inom fem år (till och med 2015).

Examensfrekvensen ökar om uppföljningstiden förlängs. Av nybörjarna 2007 – den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom åtta år – var det 49 procent som hade avlagt doktorsexamen inom fem år, medan 64 procent hade doktorerat inom sex år och 76 procent inom åtta år. I samma nybörjarkull var det 24 procent som inte hade avlagt någon doktorsexamen till och med 2015 och i den gruppen var det 6 procent som istället hade avlagt en licentiatexamen. Sammantaget var det alltså 18 procent av nybörjarna 2007 som inte hade avlagt någon examen på forskarnivå inom åtta år, se tabell 13.

Sett över en längre tidsperiod har examensfrekvensen bland nybörjare i forskarutbildningen ökat betydligt. Andelen doktorandnybörjare som har avlagt examen inom fem år var till exempel 40 procent bland doktorandnybörjarna 1998, vilket alltså kan jämföras med 47 procent bland doktorandnybörjarna 2010. Att examensfrekvensen har ökat hänger sannolikt samman med 1998 års forskarutbildningsreform, som bland annat innehöll krav på säkrad finansiering under utbildningen i syfte att öka genomströmningen.

Examensfrekvensen varierar för doktorander inom olika forskningsämnesområden. Bland nybörjarna 2007 var andelen som hade avlagt doktorsexamen inom fem år störst inom lantbruksvetenskap (60 procent) och minst inom humaniora (30 procent). Andelen som hade avlagt examen inom åtta år var störst inom naturvetenskap (82 procent) och återigen minst inom humaniora (63 procent).

Det var en större andel män än kvinnor som hade avlagt examen inom fem år (53 respektive 45 procent) men inom åtta år var examensfrekvensen lika hög för kvinnor som för män (i båda fallen 76 procent). Inom

medicin och hälsovetenskap samt lantbruksvetenskap var det en större andel kvinnor än män som hade avlagt doktorsexamen inom åtta år. Inom naturvetenskap var examensfrekvensen ungefär densamma för båda könen och inom övriga ämnesområden var examensfrekvensen högre bland männen än bland kvinnorna.

Andra mått på genomströmning är *nettostudietid* och *bruttostudietid*. Med nettostudietid avses den tid som doktoranderna aktivt ägnar sig åt utbildning på forskarnivå. Bruttostudietiden mäter istället den totala tiden i forskarutbildningen utan hänsyn till doktorandernas aktivitetsgrad. De som avlade doktorsexamen under 2015 hade en genomsnittlig nettostudietid på 8,5 terminer och en bruttostudietid på i genomsnitt 11 terminer. För de doktorander som avlade en licentiatexamen samma år var nettostudietiden 5,4 terminer och bruttostudietiden 7 terminer.

Det innebär att doktoranderna i genomsnitt slutför sin utbildning inom lite drygt den tid som utbildningen ska ta – fyra år för doktorsexamen och två år för licentiatexamen. En förklaring till att bruttostudietiden är längre

än nettostudietiden är att doktorander ofta undervisar parallellt med utbildningen och att många gör uppehåll för exempelvis föräldraledighet.

Netto- och bruttostudietiden varierar för doktorsexaminerade inom olika forskningsämnesområden. Den genomsnittliga nettostudietiden bland dem som avlade en doktorsexamen under 2015 var kortast inom medicin och hälsovetenskap (7,9 terminer) och längst inom humaniora (9,0 terminer). Även bruttostudietiden var längst inom humaniora med 14 terminer, följt av samhällsvetenskap med 13 terminer. Inom övriga ämnesområden var den genomsnittliga bruttostudietiden 11 terminer.

Nettostudietiden var ungefär densamma för kvinnor som för män bland dem som avlade doktorsexamen under 2015 (8,5 respektive 8,4 terminer). Däremot hade de kvinnor som doktorerade i genomsnitt en något längre bruttostudietid än männen (12 respektive 11 terminer). Fler uppgifter om genomströmning i utbildning på forskarnivå finns i det statistiska meddelandet *Doktorander och examina på forskarnivå*, som nämnts tidigare.

Tabell 13. Examensfrekvens t.o.m. år 2015 för doktorandnybörjare kalenderåret 2007 efter forskningsämnesområde och kön. Andelen som hade avlagt doktorsexamen inom 8 år var störst inom naturvetenskap och minst inom humaniora.

Forsknings- ämnesområde	Nybörjare Antal	Avlagt doktorsexamen inom			Avlagt licentiat- examen inom 8 år, %	Ingen examen på forskarnivå inom 8 år, %
		5 år %	6 år %	8 år %		
Samtliga	3 000	49	64	76	6	18
Naturvetenskap	640	55	73	82	6	12
Teknik	650	49	62	72	13	15
Medicin och hälsovetenskap	1 060	56	68	80	4	16
Lantbruksvetenskap	70	60	66	80	2	18
Samhällsvetenskap	410	31	50	69	4	27
Humaniora	170	30	45	63	6	32
Kvinnor	1 390	45	62	76	6	18
Naturvetenskap	220	49	72	81	5	14
Teknik	170	40	52	64	18	18
Medicin och hälsovetenskap	650	54	69	82	4	14
Lantbruksvetenskap	40	58	66	87	–	13
Samhällsvetenskap	230	26	46	68	4	28
Humaniora	80	26	40	60	5	35
Män	1 610	53	66	76	7	17
Naturvetenskap	420	59	74	82	6	12
Teknik	480	52	65	75	11	14
Medicin och hälsovetenskap	410	58	68	77	4	19
Lantbruksvetenskap	30	63	67	70	4	26
Samhällsvetenskap	180	36	56	71	4	25
Humaniora	90	35	50	65	7	28

PILOTUNDERSÖKNING OM INTERNATIONELL MOBILITET PÅ FORSKARNIVÅ

UKÄ har genomfört en pilotundersökning om internationell mobilitet på forskarnivå under början av 2016. Sverige ska, liksom andra medlemsländer i EU, från och med 2017 rapportera in ett antal uppgifter om internationell mobilitet avseende studenter i "tertiary education" (högskoleutbildning och annan minst 2-årig eftergymnasial utbildning). EU-länderna är skyldiga att lämna uppgifter så att Europeiska kommissionen kan följa upp EU2020-målet att minst 20 procent av de examinerade inom det europeiska området för högre utbildning ska ha haft en studie- eller praktikperiod utomlands under studietiden. Uppgifterna finns redan för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men inte för utbildning på forskarnivå.

I pilotundersökningen efterfrågades uppgifter om antalet bland de doktorander som avlagt examen på forskarnivå under 2015 och som har genomfört en del av sin utbildning på forskarnivå utomlands (utanför Sverige). Lärosäten skulle redovisa utlandsvistelser som var längre än tre månader. Av de 2 840 som avlade doktorsexamen under 2015 hade cirka 230 haft en utlandsvistelse (längre än tre månader) under sin studietid. Bland de 720 som avlade licentiatexamen 2015 var det drygt 30 doktorander som haft en utlandsvistelse under studietiden. Både bland de som avlagt doktorsexamen och de som avlagt licentiatexamen 2015 dominerade männen bland dem som haft en utlandsvistelse. Doktoranderna reste främst till USA och Storbritannien för att studera. Ytterligare resultat kommer att presenteras på UKÄ:s webb i juni 2016.